



Commentaar van vzw Donorkind

op het wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 6 juli 2007 betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten, wat betreft de anonimiteit bij donatie van gameten, ingediend op 13 november 2014 door Sabien Lahaye-Battheu en Ine Somers van Open Vld.

Introductie

Vzw Donorkind is een belangenvereniging voor donorkinderen die werd opgericht in 2012, en in maart 2013 ook een officiële vzw werd. Sindsdien telt onze organisatie 73 leden, waaronder 20 donorkinderen, 20 ouders of wensouders, en 3 donoren. Het huidige bestuur bestaat uit Jacinta Agten (voorzitter), Leen Bastiaansen (secretaris) en Anke Wesenbeek (penningmeester). Een van de belangrijkste doelstellingen van de vzw is het verdedigen van de belangen van donorkinderen, en een van die belangen is volgens ons het recht op afstammingsinformatie. Elk kind hoort het recht te hebben te weten waar hij of zij vandaan komt, en dit recht wordt duidelijk geschonden wanneer gebruik gemaakt wordt van een anonieme sperma- of eiceldonor.

Hoewel de **belangen van donorkinderen voor ons steeds het uitgangspunt** vormen, vinden wij het ook belangrijk om daarbij de ruimere maatschappelijke context niet uit het oog te verliezen. We streven dan ook naar een **constructieve dialoog met alle betrokken partijen**, en proberen te zoeken naar oplossingen waar ook ouders en donoren zich comfortabel bij voelen. Hun belangen worden vaak ten onrechte voorgesteld als tegengesteld aan de onze - wij zijn er van overtuigd dat er een beleid mogelijk is dat recht doet aan alle betrokken partijen.

Commentaar op wetsvoorstel

Vzw Donorkind is verheugd dat er eindelijk met een kritische blik naar de anonimiteit van donoren gekeken wordt. We zijn blij dat er vandaag een concreet wetsvoorstel op tafel ligt, waarin getracht wordt meer rekening te houden met de belangen van donorkinderen. Wij hebben echter enkele belangrijke kritische bedenkingen bij de huidige vorm van het wetsvoorstel.

1. Ten eerste vinden we het jammer dat het huidige wetsvoorstel **geen duidelijk onderscheid** maakt tussen enerzijds het **recht op correcte informatie over hoe je verwekt bent**, en anderzijds het **recht op informatie over je donor**. Op verschillende plaatsen in de tekst wordt de indruk gewekt dat het wetsvoorstel dient om tegemoet te komen aan donorkinderen die pas op late leeftijd ontdekten hoe ze verwekt waren. Onder onze leden bevinden zich evengoed donorkinderen die het altijd al geweten hebben, als donorkinderen die het pas laat ontdekt hebben. Beide groepen hebben eenzelfde nood aan meer informatie over hun donor.



2. Ten tweede wordt in het wetsvoorstel ten onrechte vermeld dat wij als vzw beweren dat veel donorkinderen **psychologische problemen** hebben omdat ze hun donor niet kennen. Is het niet des mensen om te willen weten waar je vandaan komt? We gaan zelfs miljoenen jaren terug om meer inzicht te krijgen in onze afstamming als soort. Waarom vindt men het zo vreemd als wij slechts één generatie willen terugkeren? Volgens ons is dit geen “psychologisch probleem”, maar een normale menselijke behoefte. Wanneer anderen de invulling van deze behoefte doelbewust verhinderen, kan dit inderdaad leiden tot grote frustraties, verdriet, onzekerheid, en blinde vlekken in je identiteit. Dit zijn volgens ons echter normale menselijke reacties, die niet noodzakelijk tot “psychologische problemen” hoeven te leiden. Voorstanders van donoranonimiteit werpen vaak het argument op dat het niet bewezen is dat donorkinderen psychologische schade ondervinden door hun donor niet te kennen. Wij vinden dit een onjuiste benadering van het probleem. Wij hoeven niet te bewijzen dat wij psychologische problemen hebben. Wij zijn gezonde volwassen mensen, maar wij stellen wel vast dat ons een fundamenteel recht wordt ontnomen, en voor de ene heeft dit gegeven nu eenmaal een grotere psychologische impact dan voor de andere. Het punt is dat het hier om een ethisch vraagstuk gaat, dat in de eerste plaats vraagt om een ethische benadering.
3. Dit brengt ons bij het volgende punt. In het wetsvoorstel wordt uitgebreid aandacht besteed aan het **donortekort** dat zou ontstaan als de anonimiteit volledig opgeheven zou worden. Voor de auteurs van het wetsvoorstel is het gevreesde donortekort een belangrijk argument om de anonimiteit niet volledig op te heffen.

Het nieuwe wetsvoorstel is er in de eerste plaats gekomen om tegemoet te komen aan het recht van donorkinderen op afstammingsinformatie. Het is dan toch fundamenteel dat dit recht op afstammingsinformatie wordt toegekend aan *alle* donorkinderen? Een mogelijk donortekort mag volgens ons geen reden zijn om af te wijken van het **ethische** uitgangspunt dat kennis over je afstamming een fundamenteel recht is. Hierin compromissen sluiten vinden wij hoogst ongepast. Het is de taak van de overheid om dit basisrecht consequent te garanderen voor *elk* donorkind, en vervolgens te zoeken naar manieren om voldoende mannen aan te trekken die bereid zijn niet-anoniem te doneren.

In andere landen is intussen gebleken dat een opheffing van donoranonimiteit niet noodzakelijk tot een groter donortekort moet leiden. In het Verenigd Koninkrijk is het aantal donoren zelfs nog gestegen nadat de anonimiteit er in 2005 werd afgeschaft (zie officiële cijfers van de HFEA: <http://www.hfea.gov.uk/3411.html>). Veel hangt natuurlijk af van de manier waarop donoren benaderd en gerekruteerd worden. Momenteel wordt de anonimiteit door Belgische fertiliteitsklinieken heel sterk uitgespeeld als een troef, als iets wat donoren zal beschermen tegen allerlei mogelijke nadelige gevolgen. Als je in die context de anonimiteit plots zou afschaffen, dan is het inderdaad denkbaar dat veel donoren hierdoor afgeschrikt worden. Klinieken zullen dus op een



heel andere manier over donatie moeten gaan spreken. Zij zullen donoren correct moeten informeren over hun rechten en plichten, maar ze moeten hen vooral geruststellen dat zij binnen een niet-anoniem systeem *ook* beschermd zijn. Het is cruciaal dat fertiliteitsklinieken het belang aan openheid en transparantie erkennen, en deze visie ook uitdragen in hun rekruteringsbeleid.

4. Een vierde bedenking betreft het voorstel om de **keuze voor een anonieme of identificeerbare donor in de handen van de ouders te leggen**. Ook hier geldt weer dat het recht op afstammingsinformatie te fundamenteel is om over te laten aan de voorkeur van de ouders. Wij vinden dat beleidsmakers de morele verantwoordelijkheid hebben om hierover een duidelijk standpunt in te nemen. Deze verantwoordelijkheid afschuiven op de ouders is volgens ons niet alleen ongepast, maar ook onverantwoord. Op het moment dat ouders de keuze zouden moeten maken tussen een anonieme of identificeerbare donor, kampen zij vaak met angsten en onzekerheden. Het is vooral vanuit zulke emoties dat ouders voor een anonieme donor kiezen – iets wat op zich natuurlijk begrijpelijk is. Maar van zodra het kind geboren is, ebben deze angstgevoelens ook weer weg, en voelen ouders zich geleidelijk aan minder bedreigd door de donor. Zij zien nu immers met hun eigen ogen hoe sterk de emotionele band is met hun kind, en ze beseffen dat deze niet zomaar verbroken kan worden. Naarmate de jaren verstrijken en het kind mogelijk meer wil weten over de donor, kunnen ouders ook spijt krijgen van hun eerdere beslissing. Ze kunnen zich schuldig gaan voelen dat ze destijds vanuit een onterechte angst een anonieme donor hebben gekozen, waardoor ze nu hun eigen kind niet verder kunnen helpen. Wij vrezen dat gezinsrelaties meer onder druk komen te staan als donorkinderen moeten omgaan met het feit dat *hun eigen ouders* destijds bewust voor een anonieme donor gekozen hebben. *Onze generatie* kan nog boos zijn op de overheid – onze ouders hadden immers geen keuze, donoranonimiteit was de norm. Laat ons vermijden dat de toekomstige generatie anonieme donorkinderen boos zouden worden op hun eigen ouders. De overheid moet daarom een duidelijk ethisch standpunt innemen, en mag haar morele verantwoordelijkheid niet afschuiven op de ouders.
5. Onze vijfde bedenking heeft betrekking op de **registratie van donorgegevens**. In het huidige wetsvoorstel zijn het de fertiliteitsklinieken die zouden instaan voor deze registratie. Wij vinden het belangrijk dat alle gegevens over donoren bewaard worden in een **centraal register**, dat beheerd wordt door een **neutrale, onafhankelijke instantie**, vergelijkbaar met de Stichting Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting in Nederland.

Daarnaast stelt het wetsvoorstel dat, in het geval van een identificeerbare donor, donorkinderen vanaf 18 jaar hun donor kunnen contacteren *via het fertiliteitscentrum* waar ze verwekt werden. Ook dit vinden wij geen taak voor de fertiliteitscentra. Het lijkt ons beter dat eventueel **contact en bemiddeling tussen donorkinderen en donoren verloopt via een gespecialiseerde hulpverleningsinstantie**. Deze kan eventueel ingebed worden in dezelfde onafhankelijke instantie die moet instaan voor de registratie van de donorgegevens.



Voor donorkinderen die geboren werden in het strikt anonieme tijdperk, willen we dat de overheid ook investeert in een **vrijwillig contactregister**. Ook zij moeten zoveel mogelijk het recht krijgen op informatie over hun afstamming. Gelet op het feit dat onze vzw al gecontacteerd werd door meerdere ex-donoren die bereid zijn hun anonimiteit op te geven, lijkt een vrijwillig contactregister toch al enige uitkomst te bieden. Dit register kan opgesteld worden naar het voorbeeld van de Nederlandse DNA databank die momenteel beheerd wordt door de organisatie Fiom.

6. Tot slot willen wij benadrukken dat wij ervan overtuigd zijn dat een opheffing van donoranonimiteit hand in hand moet gaan met **breder maatschappelijke sensibiliseringsinitiatieven** van de overheid. Donorconceptie wordt nog steeds te veel gehuld in een sfeer van taboe en geheimhouding. Donoranonimiteit is de ultieme weerspiegeling hiervan, maar het opheffen van deze anonimiteit volstaat niet om donorconceptie volledig uit de taboesfeer te halen. De overheid moet absoluut ook investeren in sensibiliseringscampagnes, waarbij het conservatieve gezinsdenken doorbroken wordt en waarin op een transparante, eerlijke en correcte manier gecommuniceerd wordt over donorkinderen en donorconceptie.

Vzw Donorkind (www.donorkind.be)

Jacinta Agten
Leen Bastiaansen
Anke Wesenbeek

Antwerpen, 22 februari 2015